

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ (Σεπτέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

Εφέτος το καλοκαίρι σημαδεύτηκε από δύο ιδιαιτέρως σημαντικά γεγονότα. Το πρώτο ήταν οι εκτεταμένες δασικές πυρκαϊές σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, με τις φοβερές επιπτώσεις τους σε ανθρώπινες ζωές, σε κτίσματα και παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά και σε ουσιαστική απομείωση του φυσικού πλούτου του τόπου μας. Πολλά -και συχνά αντιφατικά- λέχθηκαν και γράφτηκαν για τις πυρκαϊές αυτές. Είναι όμως αδιάψευστο ότι οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες (ξηρασία και υψηλές θερμοκρασίες) είχαν προβλεφθεί έγκαιρα, ενώ αντίστοιχα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα δεν είχαν ληφθεί, ιδιαίτερα στον τομέα της πρόληψης. Ότι στη διάρκεια της κατάσβεσης των πυρκαϊών, παράλληλα με τον ηρωισμό πολλών πυροσβεστών, παρατηρήθηκαν φαινόμενα σύγχυσης και έλλειψης συντονισμού στα ηγετικά κλιμάκια, μαζί με πολιτικές παρεμβάσεις ως προς τη χρήση των διαθέσιμων -ανεπαρκών άλλωστε- μέσων. Και βέβαια το χέρι των όποιων εμπρηστών ενισχύθηκε από πρωτοβουλίες κατά της προστασίας των δασών και του περιβάλλοντος ευρύτερα, όπως η προταθείσα από την κυβέρνηση τροποποίηση του άρθρου 24 του Συντάγματος και η αποσυρθείσα τροπολογία Μπασιάκου για την αυθαίρετη δόμηση στο δασικό χώρο.

Λίγες μέρες μετά παρουσιάστηκε η πρόταση του ΥΠΕΧΩΔΕ για το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, με θριαμβευτικές δηλώσεις του αρμόδιου Υπουργού. Φαίνεται να έγινε έτσι -έπειτα από πολλές δεκαετίες- ένα θετικό βήμα για την οργάνωση του ελλαδικού χώρου. Βέβαια ακούστηκε αμέσως η αντίστοιχη κριτική. Ότι δηλαδή τα κείμενα του ΥΠΕΧΩΔΕ δεν είχαν και μεγάλη σχέση με τις προτάσεις των πέντε γραφείων που εκπόνησαν τις σχετικές μελέτες, ότι οι προτεινόμενες από το Υπουργείο ρυθμίσεις ήταν άτολμες και γενικόλογες, ότι δεν περιελάμβαναν συγκεκριμένες χρονικές και άλλες δεσμεύσεις, ότι δεν είχε προηγηθεί δημόσιος διάλογος και άλλα ανάλογα. Είναι χαρακτηριστικό ότι, έχοντας μετάσχει ως συντονιστής στην ομάδα των γραφείων που ολοκλήρωσαν τις μελέτες του Εθνικού Χωροταξικού, δέχθηκα για λογαριασμό τους τα συγχαρητήρια αρμόδιου πολιτικού παράγοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, αλλά και την παρατήρηση ότι οι προτάσεις της μελέτης θα έπρεπε να τροποποιηθούν γιατί «δεν ήταν αρκετά αναπτυξιακές».

Τα δύο αυτά γεγονότα, ασύνδετα εκ πρώτης όψεως, έχουν απόλυτη σχέση μεταξύ τους. Ο τόπος μας έχει περιορισμένους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους.

Οι κυριότεροι σχετίζονται με το φυσικό του περιβάλλον και τα πολιτιστικά κατάλοιπα, τα οποία - μαζί με τη γεωγραφική θέση του και τις ευμενείς κλιματικές συνθήκες- δημιουργούν το πρωταρχικό συγκριτικό του πλεονέκτημα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Αυτό το πλεονέκτημα ασχολούμαστε να καταστρέψουμε με ταχύτατους ρυθμούς, λόγω αδιαφορίας, άγνοιας και απληστίας, χωρίς να υπολογίσουμε τις δυσμενέστερες επιπτώσεις που αρχίζουν να προκύπτουν για την ποιότητα της ζωής της δικής μας και των παιδιών μας και για την οικονομία του τόπου.

Φθάσαμε έτσι να θεωρούμε ότι το σύνολο της ελληνικής επικράτειας αποτελεί γη προς αστικοποίηση και εκμετάλλευση, ασχέτως της φυσικής και πολιτιστικής σημασίας της, καθώς και της ιστορικής μνήμης της. Χρησιμοποιώντας νόμιμα εργαλεία (όπως την εκτός σχεδίου δόμηση, τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς, τις επεκτάσεις πολεοδομικών σχεδίων) ή και παράνομες μεθόδους (καταπατήσεις, αλλαγές χρήσεων, αυθαίρετη δόμηση), καταναλίσκουμε το χώρο υποβαθμίζοντας τον, αδιαφορούμε για τη διαφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, χτίζουμε παντού με περισσή έπαρση και χωρίς αιδώ, καταστρέφουμε τα μοναδικά τοπία της χώρας μας. Και οι πολιτικοί μας -ερμηνεύοντας την κοινωνία που τους εκλέγει- στην καλύτερη περίπτωση χύνουν κροκοδείλια δάκρυα για τις καταστροφές, δηλώνοντας όμως αδυναμία να τις αντιμετωπίσουν και έτσι στην πράξη ανέχονται ή και ενισχύουν την αλόγιστη εκμετάλλευση του χώρου.

Άλλοι πάλι έχουν το θάρρος να υποστηρίζουν ανοιχτά ότι η μέριμνα για το περιβάλλον αποτελεί τροχοπέδη στην «ανάπτυξη», δυσκολεύοντας τις «επενδύσεις» και καθυστερώντας την εκτέλεση των δημοσίων έργων, και ότι η ανάπτυξη αυτή πρέπει να βασιστεί στην ευρείας κλίμακος τουριστική και παραθεριστική δόμηση σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Η χωροταξία, δηλαδή η προσπάθεια να εδραιωθεί τάξη στη χρήση του χώρου, θα μπορούσε να αποτελέσει πολύτιμο και αποτελεσματικό εργαλείο για την επίλυση των προβλημάτων που ανέφερα. Προϋπόθεση όμως είναι να επιθυμεί η κοινωνία την τάξη στο χώρο ή τουλάχιστον να την αποδέχεται. Με αυτόν τον τρόπο θα έδινε με την ψήφο της (και όχι μόνο) την εντολή στην εκάστοτε πολιτική εξουσία να την επιδιώξει και θα την τιμωρούσε αν δεν το έπραττε. Φοβούμαι όμως ότι απέχουμε ακόμη σημαντικά από μια τέτοια εξέλιξη. Μεγάλα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας εξακολουθούν να πιστεύουν ότι η αταξία στη χρήση του χώρου είναι επωφελής για αυτούς και αντιδρούν σε κάθε μέτρο προγραμματισμού και ελέγχου. Έτσι και οι πολιτικοί μας εξαγγέλλουν δρακόντεια μέτρα, αλλά παράλληλα

κλείνουν το μάτι προς τους ενδιαφερομένους για τις όποιες «επενδύσεις».

Οι πρόσφατες πυρκαϊές, οι οποίες ίσως αποτελούν προάγγελο της αλλαγής κλίματος και απαρχή ερημοποίησης του τόπου, έπρεπε να ωθήσουν την κυβέρνηση να ανακοινώσει άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία του δασικού χώρου, την κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης, τον έλεγχο των καταπατήσεων και των αυθαιρέτων. Αντ' αυτού παρουσιάστηκαν προτάσεις εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, οι οποίες κυμαίνονται από το γενικό και άβουλο, μέχρι το σαφώς επικίνδυνο για τη φυσική και πολιτιστική μας κληρονομιά.

Ίσως όμως να μην είναι ακόμη αργά. Οι δασικές πυρκαϊές φαίνεται να αφύπνισαν το λαϊκό αίσθημα, ίσως και τη λαϊκή οργή. Σε ένα τέτοιο κλίμα, κατά το διάλογο που ήδη άρχισε για το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και που θα προωθηθεί μετά τη σύντομη προεκλογική περίοδο, θα πρέπει να ακουστούν με ευρύτητα πνεύματος οι προτάσεις και υποδείξεις που θα διατυπωθούν από επιστήμονες και κοινωνικούς φορείς, ώστε να προκύψει τόσο μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική για τη χρήση του χώρου όσο και μέτρα άμεσης εφαρμογής για την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων. Για ένα τέτοιο στόχο θα πρέπει να επιδιωχθεί η συνεργασία και συναίνεση όλου του πολιτικού κόσμου, που ίσως να μπορούσε να επιτευχθεί μετά τις επικείμενες εκλογές.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στη μηνιαία έκδοση «ΒΗΜΑ ΙΔΕΩΝ» της Εφημερίδας «ΤΟ ΒΗΜΑ», τεύχος Σεπτεμβρίου 2007, σ. 27.